

Голові разової ради з розгляду та захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії доктору наук з державного управління, професору, завідувачу кафедри бізнес-адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності Запорізького національного університету **БІКУЛОВУ Даміру Тагіровичу**

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління, професора **БАШТАННИКА Віталія Володимировича** на дисертацію **АКУЛИ Катерини Юріївни** на тему «Участь громади в муніципальному управлінні», представлену до публічного захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування

Актуальність теми та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження К.Ю. Акули присвячено розкриттю теми участі громади в муніципальному управлінні. В сучасних суспільствах громада виступає як базовий елемент підтримки демократичних процесів у суспільстві. Залучення громади до муніципального управління забезпечує та зміцнює життєдіяльність партисипативної демократії, сприяє посиленню ідентифікації членів громади з місцевою спільнотою, формуванню почуття відповідальності за результати її розвитку та співучасті у прийнятті рішень, що мають місцеве значення.

Активна участь громади у процесах прийняття рішень, реалізація права на вільне волевиявлення та відкрите висловлення ідей дозволяє громаді по-перше, налагоджувати співпрацю з місцевою владою, розробляти та впроваджувати проєкти, які відображають їх реальні потреби; по-друге, участь громади підвищує підзвітність і прозорість місцевої влади, що знижує ризики корупції і сприяє належному управлінню; по-третє, залучення громади посилює соціальну згуртованість, зміцнює зв'язки та довіру між громадянами.

З початку отримання незалежності Україна досягла прогресу у наближенні своєї системи місцевого самоврядування до європейських стандартів. Водночас все ще існують невирішені питання, зокрема у сфері муніципального управління. Крім того, ситуація в Україні є нетиповою, що пов'язано з російською агресією та нагальною потребою гарантування безпеки та наданням якісних публічних послуг на місцевому рівні в умовах воєнного часу.

Зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до науково-дослідної теми кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи Запорізького

національного університету «Публічно-управлінські механізми розвитку соціальної держави» (реєстраційний номер 0123U103000).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Положення, висновки та рекомендації, які є наявними в роботі, характеризуються ґрунтовністю, логічністю та послідовністю викладу. Робота спирається на комплекс методологічних підходів, які дозволяють всебічно та комплексно дослідити питання участі громади в муніципальному управлінні.

Об'єкт та предмет роботи відповідають її меті. Поставлені завдання у роботі логічно пов'язані з метою та сприяють її досягненню. Висновки відповідають змісту роботи, а рекомендації сформульовані на основі авторських науков-теоретичних розробок, експертного опитування та практичної апробації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів та висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

Перший розділ «Теоретико-методологічні засади дослідження участі громади в муніципальному управлінні» присвячений питанням історичної генези участі громади в муніципальному управлінні, формулюванню дефініцій ключових понять роботи та обґрунтуванню її методологічної бази. Авторка виокремлює етапи генези наукових підходів до дослідження участі громади в муніципальному управлінні, роблячи акцент на лінії переходу сприйняття громади як об'єкта управління та її становлення як суб'єкта в соціальних процесах та партнера муніципальної влади; уточнює дефініції понять «громада» та «муніципальне управління», обґрунтовує застосування історичного, системного, синергетичного, інституційного та компаративного підходів у роботі.

Другий розділ роботи «Механізми участі громади в муніципальному управлінні» присвячений інституціональним моделям формування механізмів участі громади в муніципальному управлінні, їхньому нормативно-правовому забезпеченню та пошуку шляхів зміцнення і вдосконалення. Відзначимо авторську концептуальну схему аналізу інституціонального забезпечення участі громади у муніципальному управлінні в Україні, яка представлена блоками механізмів прямої участі громади, представництва, консультативних органів, зовнішніх впливів, індикаторів успішності та бар'єрів взаємодії.

Третій розділ роботи «Інноваційні форми та засоби удосконалення участі громади в муніципальному управлінні» стосується питань соціальної рекогносцировки громади, питань партисипативної демократії та пошуку інноваційних інструментів самоорганізації громади як учасника муніципального управління. Автором запропонована імплементація в Україні досвіду німецького *verein* як форми самоорганізації населення, яка базується на ціннісному відношенні та служінні соціальному благу, розвитку горизонтальних управлінських зв'язків у спільноті та регулярній взаємодії з муніципальною владою. Текст розділу також містить результати авторського дослідження, проведеного у формі експертного опитування, яке стосується визначення повноти відображення параметрів громади в офіційних документів, оцінки впливу громади на процес муніципального управління,

оцінки рівня залученості громади до різних видів діяльності у сфері муніципального управління.

Аналіз змісту роботи та наукових публікацій автора засвідчує належний рівень обґрунтованості отриманих результатів та сформульованих на їх основі висновків і рекомендацій.

Достовірність і наукова новизна отриманих результатів. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані К.Ю.Акулою, є результатом осмислення нею існуючих наукових теорій і аналізу прикладних досліджень, що дозволило їй сформулювати елементи наукової новизни отриманих в ході роботи результатів:

вперше:

- запропоновано концептуальну схему інституціональної участі громади у муніципальному управлінні в Україні, яка представлена блоками механізмів прямої участі громади, представництва, консультативних органів, зовнішніх впливів, індикаторів успішності та бар'єрів взаємодії;

- запропоновано імплементацію в Україні досвіду німецького *verein* як форми самоорганізації населення, яка базується на ціннісному відношенні та служінні соціальному благу, щільних горизонтальних зв'язках у спільноті та регулярній взаємодії з муніципальною владою;

удосконалено:

- дефініцію громади, яка базується на включенні двох груп складових: об'єктивних, які фіксуються у нормативних актах (територія, політична самостійність, наявність бюджету, можливість проведення фінансової політики) та суб'єктивних, пов'язаних з ціннісною сферою членів громади та їх соціальною діяльністю (соціально-культурні зв'язки, ідентифікації себе як окремої спільноти, планування майбутнього з урахуванням її розвитку);

- дефініцію муніципального управління як закріплену законодавством практику реалізації місцевою владою покладених на неї зобов'язань щодо керування територією, яка проводиться у співпраці з громадою та реалізує суб'єкт-суб'єктні відносини. Муніципальне управління розглянуте як таке, що виходить за межі реалізації господарських функцій та охоплює всі сфери життєдіяльності громади.

дістало подальшого розвитку:

- теоретико-методологічні засади дослідження участі громади в муніципальному управлінні як діалогового процесу, заснованого на партисипативних засадах, широкій представленості всіх соціальних груп, залученні молоді, акумуляції та обміну практиками, які довели власну ефективність;

- розкриття механізму взаємодії муніципальної влади та громади в процесі реалізації цілей сталого розвитку зокрема в аспектах гідної праці та економічного зростання, скорочення нерівності, сталого розвитку міст і громад, розвитку партнерства;

- вивчення специфіки взаємодії громади та муніципальної влади в умовах дії правового режиму воєнного стану, яке характеризується суперечливим нерівномірним розвитком: при покращенні організаційно-

адміністративного рівня взаємодії, зокрема у розрізі міжнародної співпраці, відбувається звуження практик взаємодії, які реалізуються на місцях, особливо в прифронтових областях країни.

Повнота викладу основних положень дисертації та її результатів в опублікованих працях. Загальні положення та зміст дисертації викладені у 10 одноосібних публікаціях, з яких 4 – у спеціалізованих фахових виданнях України, 1 стаття опублікована у міжнародному науковому періодичному виданні з напрямку підготовки дисертаційного дослідження. Публікації дисертанта відображають основні наукові результати його роботи, що виступає свідченням належного рівня апробації результатів дисертаційного дослідження.

Практичне значення і впровадження результатів дослідження. Практичні результати та рекомендації, сформульовані автором роботи, можуть бути використані в навчальному процесі у курсах, які стосуються питань місцевого самоврядування; можуть бути запропоновані громадським організаціям та органам місцевого самоврядування задля покращення їх діяльності та налагодження діалогу між муніципальною владою та громадою. Зокрема, впровадження результатів роботи підтверджено Районною адміністрацією Запорізької міської ради по Олександрівському району (м. Запоріжжя), довідка №155 від 03.05.2024 року.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Аналіз змісту представленої дисертаційної роботи дозволяє зробити висновок щодо її повноти, завершеності, логічності та послідовності. Дисертаційна робота К.Ю.Акули є самостійною науковою працею, яка стосується актуальної проблеми спеціальності, а її результати можуть бути використані задля вдосконалення практик участі громади в муніципальному управлінні в Україні. Теоретичні положення, практичні рекомендації та висновки є обґрунтованими. Робота встановленим кваліфікаційним вимогам щодо присудження ступеня доктора філософії та вимогам щодо оформлення дисертації відповідно до чинного законодавства України.

Дискусійні положення та рекомендації щодо змісту дисертаційної роботи. Загальна оцінка дисертаційної роботи позитивна. Проте, на нашу думку, робота містить деякі дискусійні моменти, які потребують уточнення:

1. У змісті роботи автором широко представлений аналіз системи муніципального управління ФРН, а у розділі 3.3 запропоновано імплементацію форми ОСН – *verein* (с.164-175). Видається дискусійним, чи справді можливе перенесення практик ФРН в Україну, враховуючи той факт, що ФРН має федеративний устрій, а Україна – унітарна держава. Такі порівняння потребували власної аргументації.

2. У другому розділі дисертаційної роботи, при аналізі механізмів участі громади згадані інструменти цифровізації діяльності інститутів громадянського суспільства та електронні платформи, які дозволяють істотно розширити можливості участі мешканців громади в муніципальному управлінні шляхом представлення їм можливостей дистанційної участі у

відповідних процедурах. На нашу думку, зміст роботи суттєво б збагатив аналіз відповідного досвіду України, адже в умовах ведення на її території бойових дій, в країні активно продовжується процес цифровізації, у тому числі запроваджуються механізми е-урядування.

3. У третьому розділі роботи зазначені результати авторського дослідження, респондентами в якому виступали експерти м. Запоріжжя (с. 139-140, с. 160, с. 173). Варто було детально пояснити авторську позицію щодо доцільності використання відповідних результатів всіма громадами в Україні, чи тільки прифронтовими, адже специфіка життя громади в ситуації повномасштабного вторгнення та близькості до лінії бойових дій обумовлює і соціальну активність її членів.

Висловлені зауваження та рекомендації не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи, спрямованої на вирішення актуальних завдань у сфері публічного управління та адміністрування.

Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів. Дисертаційна робота К.Ю.Акули містить наукові положення та висновки, що мають значення для галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» та розвитку спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування». Відтак дисертаційна робота Акули Катерини Юріївни «Участь громади в муніципальному управлінні» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів відповідає профілю спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її автор – Акула Катерина Юріївна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри державного управління і
місцевого самоврядування
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»

Віталій БАШТАННИК

Підпис
завідуючо
Вченої ради
секретар
Т.М. Кашоткина

